

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
pol leta 1 „ 60 „
četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v škofijsk.
poslopju (Bischofhof.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, npla-
čani listi se ne spre-
jemajo. —

Za oznanila se pla-
čuje od navadne vrstiz-
ce, če se natisne en-
krat, 8 kr., dvakrat 12
kr., trikrat 16 kr.

Proračun za l. 1878. ali koliko državnih stroškov bo drugo leto.

Sedanji finančni minister, iz večine ustavo-
vernih liberalcev v dunajskem državnem zboru vzet,
je lani obečal, da bo pri nas v Avstriji kmalu vse
na boljšem. Njegovo prerokovanje se ni uresničilo;
to čutimo vsi in nihče ne taji. Isti minister je l.
1874 mnogo milijonov na posodo vzel in takrat
obljubil, da tako ne bo več delal: den Weg des
Schuldenmachens werden wir nicht mehr betreten.
Toda podal se je vendar le še do sedaj vsako leto
na nevarno pot ter na posodo jemal in državne
dolgove pomnoževal. Storil je tako letos in je isto
storiti prisiljen tudi drugo leto. Državne stroške
so liberalni poslanci preveč pozvišali in zato ne
shajamo brez novih posojil nobeno leto v kljub
silnim dačam.

Proračun finančnega ministra ima XVIII. od-
delkov, iz katerih je razvidno, kde se denarji
davkeplačilcev porabijo? Ti oddelki so: I. cesarski
dvor, za kateri je potrebnih 4,650.000 gld. To za
avstrijskega cesarja ni veliko; cesarski dvor ne
more Avstriji pristojne sijajnosti pogrešati; drugi
vladarji imajo še več in dunajski jud Rothschild
razpolaga z 60 milijoni letnih dohodkov. II. kan-
celija svetlega cesarja 72.514 gld. III. državni zbor
1,476.067 gld. Ta veliki znesek prihaja odtod,
ker služijo državni poslanci, kojih je 351, po 10 gld.
vsaki den in ker stavijo sebi posebno palačo za
zborovanje na Dunaju, za katero je drugo leto
zopet 800.000 gld. treba. Drugod n. pr. na Itali-
janskem, Nemškem, Angleškem itd. ne dobivajo
poslanci nobene plače; tudi nikoli ne zborujejo po
2—3 mesece zaporedoma ali skoro celo leto, ka-
kor včasih pri nas; IV. državna sodnija 22.000 gl.
V. ministerski svet 892.748 gld. VI. Donesek k
stroškom, katere z ogerskimi deželami skupno po-
krivamo 76.753.146 gld. Naše dežele doplačujejo
tukaj po 70%, ogerske pa po 30%. Večina teh
denarjev se porabi za naše avstrijsko-ogersko vo-
jaštvo. Liberalci večno tožijo, ka preveč za vojake
trošimo. Ali kdo je temu kriv? Odkar so liberalni

nauki zavladali, postala je vsa Evropa velika oro-
žarnica; vse je orožano, kakor da bi prebivali
sred samih tolovajev. Naše cesarstvo od nekdanj
slovi kot miruljubno; ali sedaj ko so Nemci, Ita-
lijani, Rusi in Francozi strahovito orožani, smo
tudi mi prisiljeni vse pod puško zganjati, kanone
zlivati, vojno brodovje pomnoževati, trdnjave staviti
itd. Sicer nas v nesrečni vojski takoj pobijejo;
nesrečna vojska pa bi nas mnogo več stala, kakor
vsi dosedanji stroški za vojake. Tožbe liberalcev
zastran vojaških stroškov so torej nepremišljeno
blebetanje, ki nekako po veleizdajstvu diši. VII. mi-
nisterstvo znotranjih zadev 17,324.684 gld. Največ
teh denarjev se porabi za državne uradnike po
deželah, za državne ceste in policijo; VIII. mini-
sterstvo za deželno brambo 8,386.500 gld. Magjari
plačujejo svoje deželne brambovce ali „honvede“
sami. Gori omenjenej svoti všteti je 3,950.000 gld.
katerih je treba za vzdrževanje naših žandarjev.
IX. ministerstvo za bogočastje in nauk 16,951.947 gl.
Ta svota je zato tolika, ker se je v sedanji libe-
ralni dobi plača profesorjem in ravnateljem sred-
njih in višjih šol močno povzvišala tako, da nas
ove šole stanejo skup okoli 9 milijonov; tudi novo
šolsko nadzorništvo je drago; stane namreč državo
647.435 gld. Za nova učiteljska pripravišča gre
na leto 1,200.716 gld. in za štipendije učiteljskim
pripravnikom 237.100 gld. iz državne penzije;
X. ministerstvo za finance 70,015.045 gld. Všteti
je tukaj tudi 3 1/2 milijona goldinarjev za novo
cenilno komisijo zemljišnega davka; XI. minister-
stvo za kupčijo 27,146.659 gld.; največ stroškov
tukaj dela pošta in telegraf, skup 19 milijonov;
XII. ministerstvo za poljedelstvo 11,118.650 gld.
Za povzdigo samo konjerejstva je tukaj vračunjenih
1,120.000 gld.; XIII. ministerstvo pravice ali prava
12,300.520 gld. Sodnije po deželah stanejo 16 mi-
lijonov, za kaznovance pa je treba 2,164.000 gld.
iz državne blagajnice. XIV. najvišja računarija
158.000 gld. XV. penziji 13,892.729 gld. Ta
svota je gotovo silna, kakor je finančni minister
sam priznal. XVI. podpore in založbe 24,958.033 gl.
Všteti je tukaj 21 milijonov, katere bomo drugo

leto železnicam ne posodili, ampak v podporo podarili, da zamorejo delničarjem itd. dolžne obresti izplačati. Kdo pa je tedaj stavljenje takih železnic dovolil, ki same shajati ne morejo ali nečejo? No, to so nam naložili naši ustavoverni, liberalni poslanci v slednjem desetletju; prej tega ni bilo. Nedavno se je odprla nova in precej nepotrebna železnica v Salzburškem, katerej so dovolili skoz 90 let za vsako leto 1.200.000 gld. podpore v srebru iz državne blagajnice. Izmed ovih liberalnih poslancev pa ima mnogo gospodov dobre službe pri raznih železnicah, zlasti kot upravni svetovalci; drugod n. pr. na Ogerskem je to prepovedano. Tam mora mož ali službo pri železnici popustiti ali poslaniško čast položiti; XVII. državni dolg zahteva za obresti itd. več, kakor katerikoli izmed drugih oddelkov namreč: 128.453.387 gld. Ogerske dežele so pa še posebič zadolžene in potrebujejo 108 milijonov za obresti, torej teži celo Avstrijo dolg 5128 milijonov, za kateri kapital morajo davkeplačilci samo za obresti žrtvovati drugo leto 236 milijonov. Pred 30 leti t. j. 1. 1848. smo imeli samo 831 milijonov dolga in smo z 41 milijoni za obresti shajali. Dače takrat niso bile velike, sedaj so silno napete in vendar bo naš minister drugo leto moral zopet na posodo vzeti 20, ogerski pa 6 milijonov. Kako bo to Magjarom mogoče, to je težko povedati, ker jim že letos nihče ni hotel posoditi vseh 80 milijonov, katerih jim je potrebnih, ako hočejo še dalje tako gospodariti, kakor do sedaj! Iz vsega pa je razvidno, da se pomikamo vedno dalje proč od srečne dobe, v kateri bi se davkoplačilcem bremena polajšala.

Šolsko prašanje pa avstrijski katoličani.

II. In ko otrok vzraste v dečka ali v deklico, stariši ga vpeljujejo v krščanski nauk, a ne le v nauk, temveč tudi v krščansko življenje. Otrok se vdeležuje krščansko-katoliških navad pri hiši, in ko vzraste v mladenčca ali v devico, stariši tako naprej zanj skrbé, da v ti meri, v kateri svet bolj spoznava, tudi v spoznanju vere napreduje, in kolikor on bolj občuje s svetom čez meje domače hiše, tudi napreduje v krščanskem življenju; kakor namreč raste v spoznanju svetla in razmer, toliko bolj mora rasti v krščanskem življenju. Tako se vtrdi prava misel, pravo spoznanje, ki vodi človeka gotovo in varno v življenju. Kedar stariši nemorejo več sami svojih otrok podučevati, ampak si iščejo pomočnikov, tako jim je, izvolivšim take; prva skrb, da otroka ne zaupajo ljudem, ki sami ne mislijo po krščansko, da še celo slutnja, da bi se tukaj ne bili zmotili, jim prizadeva veliko skrb, in kakor mislijo, da se kaj takega pri podučevanju poskuša, ter se hoče omajati versko prepričanje pri otroku, precej odstrané krivega. Z vso previdnostjo skrbé stariši, da ne pride od zunaj slaba setev dvomljivosti v otroče srce, da se njegova domišljija ne

omadežva, njegova nprav ne ogrdi. Tako ga varujejo dotlej, da smejo upati, da se je krščansko prepričanje dovolj utrnilo, da zamore otrok sam odvrčati nevarnosti, ki mu žugajo. Sila malo družin pa je, ki bi same mogle izobraževati svoje otroke zgolj po domači izreji. Po večem so vse družine prisiljene, da združujejo svoje otroke zaradi podučevanja z drugimi otroci, t. j. da jih v šolo pošiljajo. Potrebo šol je potem, ko je bila po razpadu rimske države za dalj časa pokopana gerško-rimska civilizacija, najprej Cerkev spoznala; med barbarskimi narodi, prestopivšimi v krščanstvo, je prva osnovala šole, in ne le samo take, ki jih imenujemo ljudske šole, marveč tudi šole za višjo omiko. Te šole so se razmnožile in razširile v tej meri, v kateri so se razvile družinske ali socialne zadeve, in sčasoma so se kristijanji sami zedinili, da so ustanovili šole po svoji potrebi, in jih prepustili cerkvenemu vodstvu. Podlaga ljudski šoli je postala farna šola. Tako so se krščanske ljudske šole razvijale dan za dnevom do današnjih dni pod cerkvenim vodstvom.

In kakor stariši postopajo doma, ko otroke izrejuje, isto pot je tudi hodila šola z otroci, kateri so ji bili izročeni. Kakor hišni oče doma čuje nad odgojo, isto vodi in nadzoruje, tako je v šoli župnik duševni oče vsi družini. V šoli so podučevali, a ne le samo podučevali, šola je bila tudi del krščanskega življenja, in le s tem je delala na to, da se je krščansko mišljenje pri ljudstvih ohranilo, utrnilo in razvilo. Tako ni bilo samo pri nas katolikih. Tudi tačas, ko je po velikem krivoverstvu odpadlo mnogo ljudi od Cerkve, je ustanovila vsaka verska ločina svojo lastno šolo. Že v naravi človeški tiči spoznanje, da mora šola gojiti versko prepričanje. Še le najnovejši čas nam kaže šole, ki stojé na drugačnih tleh, namreč brezverske šole, in sicer se prikaže brezverska šola med omikanim svetom v razni obliki. Tako nahajamo v severni Ameriki šole, ustanovljene tako, da se podučuje v njih samo v svetnih (weltlich) predmetih. Tako je nastala brezverska šola po deželah, kjer civilizacija ne postopa po naravnem potu, po katerem bi se podedovana domača omika razvijala, ampak tam, kjer se pogumni ljudje lotijo orjaškega dela, da od danes na jutro napravijo civilizirano državo. Po teh deželah, kjer je malo prebivalcev, pa še ti razkoljeni v brezštevilne verske ločine, ni kazalo državni oblasti, katera je pri tem prenagljenem razvoju tudi šol potrebovala, drugače, nego, da ustanovi šole, občne otrokom raznih verskih ločin, volili so za to najkrajšo pot ter izrekli, da ima državna šola um razvijati in podučevati otroke v svetnih rečeh. Kar se podučevanja v veri tiče, naj se vsak obrača do svojega dušnega pastirja. Katoliška Cerkev je pa precej obsodila tako postopanje. Sklicujem se na sklep škofovske sinode, katero so imeli l. 1873. v državi Ohio in kjer je bilo stavljenó vprašanje, ali se smejo spuščati katoliški stariši, ki svoje otroke